

18-dik Szám.

N E M Z E T I
T Á R S A L K O D Ó

Május 2dik napján 1837.

ÚTAZÁS A' RÉGI EURÓPA ROMJAI
FELETT 2836dik ÉVBEN.

(Egy névtelennek írományai között találtatott
levelei szerént.)

H A R M A D I K L E V É L.

Bull. apr. 14kén 2836.

BGU Cluj / Central University Library Cluj
Kedves szabad barátom!

Megakaszthatatlan az idők győzedelmi folyama. — A' legvastagabb setétség is lehet világossággá; de a' legnagyobb világosság is setétséggé. — A' világ történeteinek lába évezerednek nevezetetik. — De az ő menetele örökre így hangzik: „feljebb.“ — És ámbár néha az a' maga erejében hanyatt esik is az idő nagy kerekében, és vissza felé látszik menni a' pályában elannyira, hogy az értetlenek gyakran némü hideglelési tévelygésben, és lapos fejek gözös agyvelejében éppen esztelenül merészkednek képzelni: mi szerént ok erőtelen és alaptalan státuserőmivekkel, holmi viseltes régi diplomatikával, dogmatikával, 's egyéb hasonlókkal, az időnek óriási nagy kereke fentőibe (küllő) tartóztatási czéllal belé kaphatnak, és azt megfoghatják; — még is

Első félesztendő. 18

oh! nyomorultak, minden ellent állásokkal minnelölte megfoghatnátok észszel, hogy: mi módon és hol tegyétek ezt? vagy elsodortatva, vagy a' földre hurczoltatva és öszve zúzva találjátok magatokat. — A' mit az emelkedő századok szültek, és a' mi egyszer a' világosságra kinőtt, értségre jutott: az az idők cseréjében sem vész el, akarmint harapodzik az ellen az önkényes akarat. — A' mit egy század (mint talám gyenge) fel nem emelhetett, és; a' mit egy nemzet még elé nem hozott; kivivja azt a' közelebbi. — A' pálya szabados felfelé, mert kényszeríthetetlen a' világosság hatalma.

Ilyen gondolataim és emelkedéseim valának nekem ez előtt, míg otthoni miveltségi pontunkon állva, ezen utazási tapasztalásokba nem elegyedtem; most pedig önnön magamat hazudtolva, vissza vonom némelyikét ezen gondolatimnak, és azt mondom, hogy a' világ történeteinek menetele csak egy bizonyos pontig hangozhatik így: „feljebb“; mikor addig jut: éppen szállani kezd „alább.“ — Az idő nagy szekerere nem csak elé, de hátra is viszi a' nemzeteket, — 's midőn egy magas tetőre erőlködnék magát kiküszkődni: a' tetőn vagy elszakad valami vonó szerszám, vagy meggyengül valahol a' kihágást segítő erő, 's vissza hömpölyög a' völgybe, melyből kiindult vala. — A' mit sok emelkedő századok szültek, más sülyedezők magokkal temethetik. — 'S kérded talám: miért láttatom magammal ilyen ellen mondásba jöni? erre okot ada leginkább azon nyomoruságom, hogy — mint elébbeni levelemben irtam-a' posványba esésemtől meghülést kaptam, 's e' miatt betegen fekszem itt Bullban, és csak egy orvost vagy gyógyszerest sem kapok az egész vidékben. — Mely midőn nekem értésemre adatott, t. i. hogy

orvost itt nem találhatni: keresztül hatá érzéseimet ez a nagy catastropha, melyet látok Kalmárkországnak mostani és régi állapotja között. — Valamint egyebekben, úgy az orvosi tudományban is miő magos pontra hágott volt; a régi kronikák eléggé bizonyítják. — S már most néhány századok után, hogy egy gyámoltalan utazó, megbomlott egészsége segédjeül itt egy orvost nem kap: emberi, polgári és cosmopolitai érzéseket megrázó vissza bukás.

Sőt a' chirurgiában még szinte többre mentek volt, mint a' belgyógy tudományban. — A' külgyógyítások, melyek a' tudománynak ezen mezéjén sikerrel próbáltattak, szinte a' hihetetlen határozódnak. — Az állati és emberi organismusnak egymással rendkívül szoros és érzékteljes egybeköttetése segítette azoknak sikeres végre hajtódását. — Olvastam otthon egy ezen tárgyról nevezetes régi időszaki irományban, hogy a' 21dik vagy 22dik században (éppen pontosan nem emlékezem) ittegy templum clinicum nevü köz terem is volt, melybe minden évben a' szerencsésen talált gyógyításokról laistromok, mint levéltárba, bététettek. — Csak egy évről valóok is az ezeret feljül multák. — Ezért most egyéb levélirási tárgyamát elmellőzvé (mert mig jobban nem leszek tovább nem utazhatok) — a' fennebb említett orvosbani szorultság által erre izgattatva mint inneni régiségeket közlöm veled a' templum clinicumnak egy kivonatát, a' 22dik századnak egyik esztendejéből.

Az állati organismusnak az emberivel való egybeköttetése következésében, és a' híres charlatáni felfedezés útasítása nyomán; mi szerént, mint tudva van, bizonyos állatok húsa, bizonyos emberek húsához, egy bizonyos nemü állat sze-

rü chemiai rokonságban létezik, a' mult évben a' következő gyógy módok próbáltattak, és szerencsésen el is találtattak:

1. Egy határvámi vizsgálónak, egy durva k á r t o f l i a b e l i (régi Németország) N.N. nevű németnek, ki itt bizonyos ideig, mint idegen, tartózkodott, és valami szerencsétlen eseménynyel az orrát elvesztette, az ő húsa neminek egy hozzá illeszthető állatához való viszonya iránt előre bocsátott orvosi vizsgálat után, egy új, tökéletesen egészséges orr vágattatott egy vizslának husából, és oly szerencsésen hozzá gyógyított, hogy csak egy kicsin alig látható forradás mutatta a' helyet, melynél a' vám vizsgáló húsa végződik, 's a' vizsláé kezdődik.

2. Egy skotziai főhivatalbelinek, a' ki sebes gőzkocsizás közben a' feje lágýára esett, 's ez által az agyvelejét annyira megrontotta, hogy annak nagyobb része haszonvehetetlenné lett, az ő agya neminek egy hozzá illeszthető állatához való viszonya iránt előre megtett orvosi vizsgálat után a' feje szinte $\frac{2}{3}$ résznyire egészséges ökörvelővel újra töltetett, a' nélkül, hogy ezen operatio által legkisebbet is elébbeni észtehetségéből vesztett volna, sőt ellenben, az ő tulajdon kijelentése szerént, sok tekintetben még nyert a' gyógy mód által.

3. Egy n. ni szinpadi énekesnének, kinek az igen tüzes erőlködés miatt, a' nagy gőzcompositioi erőmivtől (Spontini copia név alatt) szerkezett új operában, éneklői műszere vagy megszakadt, vagy elvásott, az ő húsa neminek egy hozzá illeszthető állatához való viszonya iránt előre tett orvosi vizsgálat után, a' torka egészséges fülemile hussal újra kibéleltetett, vagy foldoztatott; 's ez által oly tökéletes ifiui állapotba helyheztetett, mint annak előtte volt, ámbár

az énekesné közel volt a' 60dik évhez, midőn ezen operatio rajta végbe vitetett,

4. Egy katonai ezeredesnek, kinek egy indiai háboruban a' gőzpuska golyóbis a' háta közepén béhatván, a' melyén ment-ki, úgy mindazáltal, hogy életszeres inakat nem szaggatván, életét nem veszedelmeztette egyébbel, hanem hogy sok vére elfolyt, épsége helyre állittatott az által, hogy megalutt és tökéletesen kiszáradt nyúl-
vérből finom por készítettén, 's még ehhez nyúl-
lábfű (Hasenklees) decoctum mellékelte, bi-
zonyos ideig cserélődve ezek adattak-bé neki;
mi által rövid időn annyira gyógyult, hogy más-
szori csatában a' golyónak alkalmá sem volt az ő
teste körül kártékonykodni.

5. Egy még akkor is intolerans és slendrian mellett álló theologusnak W. Wben, kinek már sok esztendőktől fogva egy mirigy nemű főbeli nyavalya által az agyveleje kiszáradni kezdett, — a' feje trépaniroztatott, és az ő agya neminek egy hozzá illhető állathoz való viszonya iránt előre tett orvosi vizsgálat után, az agya frisszamar téjjel ujra felnedvesített; mely mód azt szerencsésen helyre állította, 's ismét elébbeni értelmességit meghozta.

6. B.B. nevű ballet tánczosnénak, ki a' nagy erőlködésből a' két ágyékában szárazkórságot kapott, mely azokat egészen senyveszteni kezdte, a' két csipő csontjai kifürészeltettek, és két egészséges gólya czombokkal kipótoltatván, szerencsésen hozzá gyógyultak. 'S ez azután is hasonló kelemmel tánczolt, sőt azt mondják, hogy némelyeknek izlése szerént, még szebben nézett-ki, mint addig.

De többet mondok ezeknél: az említett pontokban nevezett gyógymódokon kívül — a' csupa állati magnetismus szokott utján, azt mond-

ják, hogy egy papnak és két színésznek emlékező tehetsége, egy muzikusnak a' taktusa, négy időtöltött szüzeknek az érzelmek, egy öreg dámának elgyengült lábai's egyéb tagjai vissza mágnétizáltak. — Egy nemzeti képviselőnek, ki szájkapocs (Maulsperre Maulklemme) nevü nyavalyába esett: egy néhány csepp spiritus liberalist töltek-bé a' fülein vagy orrán, 's legottan megszólalhatott. — Egy házi békétlenségben sokat szenvedett férjnek $\frac{1}{100}$ rész cremor tartari patientiaet adtak-bé, 's azután kedvetlen sorsát könnyebben hordozta. — Nagy divatban és sikerrel használtattak olyan vérszipók is, melyek az angol pseudo liberalisokból minden tüzes, és az aristocratákból minden neheztelő vastag vért kiszívjanak; olyan spiritusok, melyek, ha azokkal egy könyvet vagy irományt megnedvesítettek, mindgyárt minden veszedelmes és tiltott helyeket kirágtak, olyan mixturák, melyek az angol népgyűlésekben a' kormány ellen extemporizáló vagy készölve szónokoskodó demagogusokból hátul minden e' féléket, mik ily komor érzést gerjesztve a' szelid és bölcs kormányt sérthetnék, kihajtottak, hogy így a' gyomorral és vérrel együtt az ész is tisztábbra hozattatván, a' politikai élet derültebb és csendesebb lehessen. Egy hosszadalmas irótól pedig az unalmasság elmagnétizáltatott; de én ezt nem hiszem, 's ne hogy nekem is ilyen gyógymódra szükségem legyen: most hosszabban nem írok, bészárván ezen levelemet, egyszersmind értesítvén tégedet arról, hogy egészségem jobbulván szándékozom a' repülő postával átsuhanni Uj Philadelphiába (a' régi Párizsba), az honnan legottan kapni fogod tudositásomat; most pedig mivel látom, hogy az író erőmivem készül a' levélboríték csinálás és pecsételés pontjára: újra ismétlem, hogy élj szerencsésen. a dieu. K. J.

BROWN HANNAH MEGGYILKOLTATÁSA.

(Oestr. Beobachter után.)

Jelenleg egy gyilkolat, mely iszonyu körülményekkel áll kapcsolatban, rendkívüli részvétet gerjesztett Londonban. Mult évben a' karácson utáni szerdán (december 28kán) egy Bond Robert nevü napszámos délutáni két órakor a' Paddingtonba vivő úton *) menvén, az oldalkövek egyike megett valamit megpillantott. Bizonyos White nevü emberrel oda menvén, ott egy keményen békötött zsákot talált. Elébb azt hívé, hogy marhahus van benne, de nem volt hosszason tartó csalódása, mert tapintása által legott meggyőződött a' felől, hogy egy emberkéz is vagyon abban. Bond és White kioldották a' zsákot 's láták, hogy ember derék van benne. Karjai keresztben voltak melyére nyugasztva. Ők mindgyárt egy rendőrt, Pegler Samuel nevüt, hívtak oda.

Ez szombaton (december 31kén) a' coroner (gyilkolat vizsgáló) előtt imígy nyilatkozott: „Én a' zsákot az úton feküve kaptam, feltártam 's egy asszonytörzsököt találtam benne. A' zsákban még bizonyos gyermekruha darabjai is valának, melyek kétségkívül a' véráradás gátlására használtathattak, mivel még akkor is nedvesek valának attól. Ezen rongyokon kívül még egy törülköző is vala benne, vértől hasonlólag átázottan, úgy egy viseltes shawl, sinor 's kötővégek és forgácsok, melyek az asztalos munkánál szoktak lehullani. A' zsák száraz volt 's oly formán szaglott, mint a' mahagonfa.“

A' kerületi rendőrtiszt Hampton (John)

*) Az Oxfordstreethől oda vivő út „Edgeware road“ nevet visel.

azt tette jegyző könyvbe, hogy ő azon tájékon, hol a' zsák találtatott, a' közelebbi napokon semmi gyanust nem vett észre, kivévén azt, hogy a' karácson előtti szombaton (december 24kén) estvéli nyolcz óratájban onnan mintegy 15 yardsnyira egy taliga állott-meg, melylyel valamely ifiu legény volt.

Seborvos Girdwood Gilbert is, kia' talált derékot megvizsgálta volt, kihallgattatott. Szerinte a' karok egy zsineggel keményen a' testhez voltak kötözve, a' kéz egy jól ki nőtt asszony személyé; a' balkézen levő újakon semmi nyomai nem látszottak a' tövel munkálásnak; a' bal gyűrűs újon észre vehető volt, hogy egy gyűrű vonatott le róla. A' seborvos körülményes leírását adja továbbá azon módnak, mely szerént, a' talált derékről ítélve, a' fő 's lábszárak levágtak 's részint lefűrészeltettek. Állítása szavai imezek: „A' meggyilkolt férjhez ment lehetett; kezei durvaságából ítélve, gazdasággal foglalkozott. Megcsönkittatásának mindgyárt halála után kellett megesni; minthogy pedig a' felbonczolásnál minden belső részek egészséges állapotban voltak, gyanítható hogy hirtelen 's erőszakkal öletett-meg.“ Eddig a' coroner előtti vizsgálat. Az esküttek széke vizsgálódásainak sükere ennyi volt.

„Szántszándékos gyilkosság elkövetve egy vagy több ismeretlenektől.“ Nyolcz napokkal ezen tett után, szombaton (januar. 7dikén) reggeli nyolczadfél óraker, midőn Ralph Mátyás a' nagy csatornán a' zárlánczokat beakarta tenni, a' vízrekesz nem ment-bé egyenesen; megtekinté, mi van útjában 's nem kis borzalommal egy ember főt pillantott-meg; előbb azt hívé, hogy a' hol a' fő van, ott kell lenni a' testnek is; segítséget hívott, leszállott és ekkor vet-

te észre, hogy az egy a' deréktól külön választott asszonyfő, minthogy igen hosszú és erős hajjal vala fedezve. Ralph a' fejet vigyázva a' zsilip rosztély között kihúzta, 's most látá, hogy jobb szeme ki vagy on ütve, arczai öszve hasogáltattak 'stb. Bar formájából erősen ki volt vetkeztetve a' fő, még is lehetet róla következtetni, hogy a' meggyilkolt 40 — 45 éves lehetett. A' coroner hivattatott; ez egy seborvost vett magához 's a' főt megvizsgálták. Úgy találták, hogy a' fő ügyesen az ötödik gerincz csontnál fűrészszel volt levágva 's már 4 — 5 napja lehet, hogy a' vízben van. Ezen körülmény azon gyanításra szolgáltatott alkalmat, hogy ezen fő a' december 28kán talált derékhez tartozik. Azt tehát kiásták 's két orvos 's két sebész vizsgálata következtében többé semmi kétség nem vala az iránt, hogy a' fő 's derék együvé tartoztak. Hibáztak még a' czombok 's lábszárak. Ezek is megtaláltattak; ugyan is februarius 2kán két munkások: Page James 's Brooks Eduard Colcharbourlanenál egy lapályon fűzvágással foglalkozva észre vettek egy káka csomó alatti nyalábot, durva vászonzsáokban. Midőn a' sinort, melylyel bé vala kötve, felvágták, irtózás fogta-el őket, egy emberi test alsó része fordulván-ki belőle. A' rendőr hivatal erről tudósittatván, a' tagokat elvitette 's egy halott vizsgáló eskütszék által megvizsgáltatta. Itt is úgy találták, hogy e' tagok valamely éles fűrészszel igen ügyesen vannak leszelve. Az eskütszék így ítélte: „Mind két czombok 's lábszárak azon egy asszonyéi, továbbá ugyan azon derékhoz tartozók, mely a' paddingtoni kerületben találtatott, de hogy Colcharbourlane ba azon helyre ki által hozattak legyen, nem tudatik.“

Felvilágosító jelek febr. 2ikáig még nem mu-

tatkoztak azon kívül, hogy egy Moseley Eduárd nevű serfőző a' zsákot, melyben a' derék volt, bizonyos jegyről ismerni akarta, állítva, hogy ő olyan zsákokkal több versen adott el burgonyát, de hogy kiknek? nem emlékezik. Ennyiben állapotodott meg a' dolog martius 20ik napjáig. Ezen napon Thornton, úr a' paddingtoni templomatyja (Kirchenälteste) oly értesítést kapott, mely őt meggyőzte arról, hogy a' meggyilkoltatott szerencsétlen bizonyos Brown Hannah, ki két évek óta Middlesexben (unions-treetben) lakott. Erről tudósította rendőrnagy Felthamot, ki is legott felkeresvén ez iránt a' Brown Hannah két testvéreit, ezektől úgy értesítettett, hogy Brown Hannah kevés idő előtt jól volt Greenacre Jamessel, ki Kent útszában kalmár boltot tartott; ezen Greenacre James Brown Hannaht elakará venni, 's a' dolog már annyira is ment volt, hogy a' templomban kihirdettettek 's a' st. Giles-templombani öszveköttetésök napjául karácson vala kitűzve. De Brown Hannah az öszveköttetésökre határozott nap előtti szombaton (december 24én) az unionstreeti szállását elhagyta, és pedig egy bérkocsin, melyre több bőrönd (Koffer) és ládákat is rakatott; azon portékáknak ára, miket magával elvitt 500 fount sterlingre felment; drágaságai megértek 100 ft sterlinget; Greenacre vele a' kocsiban ült; ez idő óta az atyafiak semmit sem hallottak rólok. Ekkor, pénteken (martius 24én) a' januar. 7ikén a' nagycsatornában talált 's borszeszben tartott főt előmutatták a' Brown Hannah testvérének, unionstreeti gazdasszonyának 's más négy személyeknek, kik őt ismerték volt. Ezek legott megismerték a' főt a' Brown Hannah fejének lenni. Most a' legnagyobb gonddal fűrkészék a' Greenacre tartózkodása helyét. Rend-

örnagy Feltham nyomába is akadott a' gyanított gyilkosnak 's húsvét vasárnapján estve 10 órakor st. Alban útszában (Kennington-road, Lambeth) letartóztatta.

Greenacre egy nőszemélylyel találtatott, ki több idők óta nappali 's éji biztos barátneje. Ezt Gale Sarahnak hívják. A' szobában több rendbeli öszverakott 's keményen öszve-kötött bő-röndöket lehet látni 's a' korai elútazásnak minden előjelei mutatkoztak ottan.

Midőn Feltham megjelenése okát megmondá, Greenacre minden zavar nélkül így szólott: „Éppen jókor jött kegyed; reggel már indulandók valánk Ámérikába.“ Midőn megmóttózták, valóban meg is találták úti-levelöket; Greenacre már lefizette volt az átszállítási díjt.

Mindketten a' paddingtoni rendörházhoz indítottak-el, hova éjszél felé el is jutának. Midőn a' rendör constable*) 12 óra után mint-

---

*) A' constablek kötelességeit úgyesen le irta Vinkeily című munkájában: „Darstellung der innern Verwaltung Grossbritanniens.“ Ők az executiva potestasnak nevezetes organumai: ők egyáltalában nem törvényszolgák, hanem mint a' hajdoni községi előljárók, legalsó végrehajtó tisztviselői a' státusnak. Nekik saját tiszti hatalmuk van kivált a' csendesség helyre állítására némi késedelmet nem szenvedő esetekben 's a' tetten kapott gonosztevők elfogására, mely végre kétféle tiszti jeggyel, a' hosszú pálczával (ez egy fapálcza, hossza 3—4 lábnyi, vastagsága 1½ hüvelyknyi 's a' felső végén királyi címér van) 's a' rövid pálczával (mely sárga réz, 4 hüvelyknyi hosszú 's felső végén egy kis korona látszik) bizonyítják be hivatalokat. Ezen kívül teljesítik a' békebirák, mint legközelebbi előljárók parancsait. Hivatalok nem tart holtok napjáig, hanem minden esztendőben választatnak a' községek, néhol a' földesúri tisztek, egyházi előljárók, békebirák által, a' mint a' helység régi szokása tartja. A' tehetős emberek állithatnak magok helyett, 'deputy constablet', de annak cselekedetiért felelni tartoznak.

egy óra negyeddel a' foglyok czellájába harmadszor bément volna vizsgálatra, Greenacret eszmélet nélkül a' földön találta; ugyan is ő kétségbe esve, zsebkendőjével magát torkon fojtotta. Seborvos Girdwoodot legott oda hívták, ki is rajta eret nyitott; mintegy két percz tölt belé, míg vére folyt, 's miután valami tizennégy obon (Unze) vérét kibocsátotta, újra feleszmélt. Első szavai Girdwoodhoz ezek valának: „Nem köszönöm-meg, a' mit tett velem kegyed; jobb lett volna sokkal elvesznem.“

Martius 27én Greenacre's Gale Sarah a' Marylebone-rendörség elébe állítottak. A' második vallatás ápril. 1jén vala. A' nép alsóbb osztálya annyira fel-van zajdulva eme' per következésében, hogy a' vádalattiatat a' ki- 's békisérés alkalmával csak alig 's alig lehet védni dühöktől.

CCI.

L U B L A N A

évrajzi 's helyíratati tekintetben.

(Végzet.)

A' piaczok nem különös nagyok; így például a' nagy piacz, mely tulajdonképpen csak kiszélesedése a' főkáptalan utszának, a' fő- vagy országos vásár-piacz, a' megye- és szálló-piacz, hol a' fő vám szedetik-bé 's a' kapuczin-piacz: mind mérsékelt nagyságúak. Nevezetesh vásárok esnek Laibachban jan. 25kén, mely 3 napokig szokott folyni, május 1jén, mely 2 hétre szokott terjedni; Péter Pál után való nap; keresztfelemeléskor 's Erzsébet napkor.

A' köz- 's magány-épületek Laibachban helyen helyen gyönyörűek. Főként említendők a' Sz. Miklós temploma pompás oltárával 's szép fresco festvényeivel; a' Jákób szentegyháza; az ursulinák *) izletes temploma; a' goth tanácsház; a' régi cs. kastély; az országház; szín és tanácssterem; a' kazárma sz. Péter külvárosban; a' katonai nevelőház a' gradischi külvárosban; az auerspergi palota 's a' t.

Ezekon kívül van még Laibachban 9 templom, két kolostor 's több pompás magány épületek. A' város felett egy hegyen emelkedik magasán egy erős vár, melynek alapja hihetően még a' markgrófok idejében megvettetett volt, később erejét azonban a' XVII. évi száz adá. Innen a' kilátás szerfelett ingeres.

Laibachban van az illyr kormányzók a' carinthiai 's carnioliai ügyek ellátása végett, a' kerületi törvényszék, városi és tartományi tanács; itt lakik egy püspök káptalanjával 's consistoriummal; továbbá itt van a' rendőri igazgatóság, könyvvizsgálati hivatal 's a' t.

Van Laibachban egy lyceum 's gymnasium, ország museuma, szegények 's korosok háza, jobbitó 's ápoló intézetek, selyem kelmegyárok, porcellán 's vegytani productumok. Borkereskedéssel sokan foglalkoznak.

A' várostól kevéssé északra a' Száva felett egy 540 lépésnyi 's 11 íveken nyugvó híd vonul át; Stiria 's Bécs felé ezen keresztül megy az

*) Ezen apácák első szerzője volt sz. Angela 1537ben, ki szerzetét sz. Ursulának ajánlván, innen kapta a' szerzet az 'ursulina' nevet. 1544ben megerősítette őket III Pál pápa. XIII. Gergely, V. Sixtus és V. Pál új kiváltságokkal ajándékozá meg e' szerzetet. Rendszabásaik a' különböző helyeken levő ursulináknak felette különbözők. Főkötelességek tanítás 's kolostorjaikból míveltség árad szét. Öltözetök színe mindenhol fekete.

ország út. A' laibachiak mulató helyei egy színház a' táncz teremmel együtt, a' polgári lő-intézet, melynek közepében ét-, táncz- és olvasó házak vannak; a' gyönyörű Lattermann-sétáló, a' város erdeje, az Auersperg- és Zois-kert, a' sohajsétatér 's több közel eső kellem fekvésű faluk.

A' két órai távolságra eső 's Száva mosta *Kahlenberg*ről, mely itt sokkal magasabb, mint a' bécsi, gyönyörű kilátás esik a' laibachi kerület nagyobb részére. A' város délnyugoti részén állott laibachi posvány ma már szinte egészen ki van száradva, minek következtében a' levegő szembetűnőleg, javult 's ezen oldalról a' Mária Theréz alatt épített Gruber-csatorna biztos ellenhatásu a' pusztító áradásoknak, melyek különben nagy esőzések alkalmával a' Laibach és Száva kiöntése által erősen veszélyesek lennének.

BCU Cluj / Central University Library Cluj CCI.

GARRICK A' STERNE HALÁLÓS ÁGYÁNÁL.

(Zuschauer után.)

Sterne Lőrincz, Anglia legnevezetesebb humoristicus íróinak egyike, az 'érzelmes utazások' híres szerzője halálosbeteg volt 's minden barátai 's pártfogói ágya körül álltak. Egy álomtalan éj után nyugalomra vala hajlandó, a' midőn szobája padlatát valami lassu lépések alatt nyikorogni hallván, szemeit felvetette 's meglátta legkedvesebb barátját, *Garrick*ot, ki mentekeződé, hogy barátja álmát háborítja. „Hiszen egész örökkévalóság van előttem, melyen át nyugodjak,“ felelt a' haldokló. *Garrick* halálról gondolatjait el akarta verni, de *Sterne* válaszlá: „Kedves *Garrick*om! ha mások csalfa reményekkel a-

karnak csalni, megbocsátom. De te barátom né kívánj kijátszani. Mert hát gyermek vagyok-e én, 's te azt hiszed, a' halál nekem borzasztó?" Ekkor kérdé, hogy fogadják Londonban munkáját, a' „sentimentalis utazásokat"? 's midőn Garrick megmondá, hogy példátlan tetszést arat, ő szólt tovább: „úgy elégülten halok-meg..... a' férgek nem fognak egészen elemészteni. Még csak egy kíványom..... barátaim vannak eszemben, kik többé nincsenek 's kiket tőlem tenger választ el; ohajtnám őket láthatni e' szemekkel.“ Éles fájdalmak szakaszták-meg szavait, hideg veriték futá-el homlokát 's görcsös rángatózást kapott.— Garrick hívé, hogy barátja végpillanatai elértek, felébe hajlott 's zsebkendőjével arczát letörle. Azonban e' kórláz nem soká tartott; Sterne újra magához tért 's szólla: „Hagyd Dávidom! ne töröld-le e' sírharmatot, mert e' hideg veriték homlokomon nem lélek gyengeség jele. Én már megmondottam, hogy az élet csak egy epigramm, 's a' halál ennek éle. De mondam az elébb, Dávidom, hogy e' végpillanatomban ohajtanám barátaimat: Johnson-t, Popt 's Fielding-et látni. Dávid, hallj meg engem — szólla ismét rövid szünet után — igaz, hogy bolond gondolat, de nem távoztathatom 's ki kell mondanom. Tehetséged képes játékszínünk hőseit testileg is visszaadni; Dávid, láttasd velem barátimat, te teheted, varázművészséged előtt nincs lehetetlen; próbáld meg az irántami szeretetből; ez utolsó földi kérésem leend.“

Garrick nem tudá, mit véljen a' szegény Sternének emez ötletéről; hosszason hallgatott, mert nem merte barátja kérelmét megtagadni, 's még kevésbé megmondani azt, a' miért azt teljesítenie nehéz volt, mert Garrick istenkáromlásnak tartotta egy haló ágyánál comoediát játszani.

ni. Sterne fáradtsággal kissé feltartá fejét 's monda: „Dávid! képes volnál-e kérelmem megtagadni?“ A' Sterne kérésében 's tónjában valami oly gyöngéd 's oly reménykedő vala, hogy a' nagy művész többé ellent nem állhatott. „Sterne — felelt ő — a' mit én tenni akarok, tán méltatlanság, de meg nem tagadhatom. Azonban egy feltételem van.... kevéssé nyugodd-ki magad 's ne gondolkodj többé a' halálról.“

A' beteg megegyezett; Garrick a' mellékszobába ment, 's előbb úgy tért-meg, mint P o p e, vendéghajjal; aztán mint Dr. Johson 's végre egy kopott kapuban, mint a' jámbor F i e l d i n g. Ő e' három férfiak arcját, magaviseletét sőt gyarlóságát is oly varázsbíven utánzá, hogy Sterne mindegyiknél örömet és meglepetést nyilvánított. „Meg vagy már most elégedve kedves Sternem?“ — kérde Garrick, midőn helyét a' beteg ágyánál újra elfoglalá — 's építhetek-e ígéretedre?“ „Igen Dávidom! csókolj meg, 's hagyj magamra egy pillanatig. Mond meg az enyéimnek, hogy 6 óráig senkit is, akár ki legyen, hozzám ne bocsássanak.“

Ugy lett. Midőn Garrick 6 órakor vissza jött, Sterne nem élt!

* * *

Sterne született Clonmellben, 1713ban. A' theológiát 1732ben Cambridgeben végezvén, a' suttoni és stillingtoni községek papja lett, mely hivatalát 20 évekig folytatta. Lakhelye Sutton volt, kedvencz idő töltései olvasás, festés 's vadászat. Nevezetesebb munkái: 'The life and opinions of Tristram Shandi' című regénye, az érdekllett utazások, némely egyházi beszédek 's 'Lettres from Yorik and Eliza.'